

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยอาศัย โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับสังคมศาสตร์ SPSS-x (Statistical Package For Social Science Version-x) ตามตารางและความเรียง ที่ได้จัดแบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพ
- ตอนที่ 3 ผลของ โครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา 4 ด้าน
  - 3.1 ด้านการประกอบอาชีพและเพิ่มพูนรายได้
  - 3.2 ด้านความผูกพันในท้องถิ่น
  - 3.3 ด้านการศึกษาต่อเนื่อง
  - 3.4 ด้านการเป็นผู้นำและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน
- ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติทดสอบที (t - test) ของผลของ โครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ระหว่างผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจรและหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ใน 4 ด้าน
- ตอนที่ 5 ผลของ โครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา จากการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้นำเสนอตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จากชั้นเรียนภายในศูนย์ฝึกและพัฒนาศึกษาอาชีพราชภัฏวชิรวิทยาดงขาม จังหวัดปราจีนบุรี ปี พ.ศ. 2530-2533 จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ปีที่สำเร็จ หลักสูตรที่สำเร็จ และประเภทของหมู่บ้านที่พักอาศัย

กลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลเบื้องต้น	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	373	64.64
หญิง	204	35.36
อายุ		
15-20 ปี	253	43.85
20-25 ปี	234	40.55
25-30 ปี	69	11.96
30-35 ปี	16	2.77
35 ปีขึ้นไป	5	0.87
สถานภาพสมรส		
โสด	436	75.56
แต่งงานแล้ว	135	23.40
หม้าย	6	1.04

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลเบื้องต้น	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	417	72.27
มัธยมศึกษาตอนต้น	98	16.98
มัธยมศึกษาตอนปลาย	54	9.36
อื่น ๆ	8	1.39
ปีที่สำเร็จ		
2530	132	22.87
2531	139	24.09
2532	137	23.74
2533	169	29.30
หลักสูตรที่สำเร็จ		
เกษตรครบวงจร	97	16.81
วิชาชีพอุตสาหกรรม	238	41.25
วิชาชีพทหาร	196	33.80
วิชาชีพทั่วไป	47	8.14

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลเบื้องต้น	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทของหมู่บ้านที่ฝึกอาศัย		
หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน	72	12.48
หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง	242	41.94
หมู่บ้านปกติ	224	38.82
อื่น ๆ	39	6.76

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ปีที่สำเร็จ หลักสูตรที่สำเร็จ และประเภทของหมู่บ้านที่ฝึกอาศัย ของกลุ่มตัวอย่าง ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นเรียน ภายในศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี ปี พ.ศ. 2530-2533 จำนวน 577 คน นั้นปรากฏผลดังนี้

ในด้านเพศ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เพศชาย จำนวน 373 คน หรือร้อยละ 64.64 เพศหญิง จำนวน 204 คน หรือร้อยละ 35.36

ในด้านอายุ กลุ่มตัวอย่างมีอายุตั้งแต่ 15-20 ปี จำนวน 253 คนหรือร้อยละ 43.85 อายุ 20-25 ปี จำนวน 234 คนหรือร้อยละ 40.55 อายุ 25-30 ปี จำนวน 69 คนหรือร้อยละ 11.96 อายุ 30-35 ปี จำนวน 16 คน หรือร้อยละ 2.77 และอายุ 35 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน หรือร้อยละ 0.87

ในด้านสถานภาพสมรส กลุ่มตัวอย่างเป็นโสดจำนวน 436 คนหรือร้อยละ 75.56 รองลงมาคือแต่งงานแล้ว จำนวน 135 คนหรือร้อยละ 23.40 และเป็นหม้ายจำนวน 6 คนหรือร้อยละ 1.04

ในด้านระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาจำนวน 417 คน หรือร้อยละ 72.27 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 98 คน หรือร้อยละ 16.98 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 54 คน หรือร้อยละ 9.36 และอื่น ๆ จำนวน 8 คน หรือร้อยละ 1.39

ในด้านปีที่สำเร็จ กลุ่มตัวอย่างสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในปี พ.ศ. 2533 จำนวน 169 คน หรือร้อยละ 29.30 ปี พ.ศ. 2531 จำนวน 139 คน หรือร้อยละ 24.09 ปี พ.ศ. 2532 จำนวน 137 คน หรือร้อยละ 23.74 และปี พ.ศ. 2530 จำนวน 132 คน หรือร้อยละ 22.87

ในด้านหลักสูตรที่สำเร็จ กลุ่มตัวอย่างสำเร็จหลักสูตรวิชาชีพอุตสาหกรรมจำนวน 238 คน หรือร้อยละ 41.25 วิชาชีพนครกรรมจำนวน 195 คนหรือร้อยละ 33.80 วิชาชีพเกษตรครบวงจร มีจำนวน 97 คนหรือร้อยละ 16.81 และวิชาชีพทั่วไปจำนวน 47 คน หรือร้อยละ 8.14

ในด้านประเภทของหมู่บ้านที่พักอาศัย กลุ่มตัวอย่างพักอาศัยหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) จำนวน 242 คนหรือร้อยละ 41.94 รองลงมาเป็นหมู่บ้านปกติ จำนวน 224 คน หรือร้อยละ 38.82 หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน (ปชด.) จำนวน 72 คน หรือร้อยละ 12.48 และหมู่บ้านอื่น ๆ มีจำนวน 39 คน หรือร้อยละ 6.76

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพ

กลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี ตามตารางที่ 4-9 ดังต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพ ในด้านความพึงพอใจที่ได้รับจากการฝึกอบรมวิชาชีพ

ความพึงพอใจ	จำนวน	ร้อยละ
1. เนื้อหาวิชาชีพ	173	29.98
2. สื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอน	72	12.48
3. เครื่องมือวิชาชีพและวัสดุอุปกรณ์	130	22.53
4. กิจกรรมตลาดนัดอาชีพ	78	13.52
5. กิจกรรมการแข่งขันทักษะ	10	1.73
6. กิจกรรม การจัดทำคนศึกษาอาชีพ	68	11.78
7. กองทุนหมุนเวียน	29	5.03
8. ครู วิทยากร	17	2.95
รวม	577	100

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพในด้านความพึงพอใจ ที่ได้รับจากการฝึกอบรม เรียงลำดับดังนี้ เนื้อหาวิชาชีพจำนวน 173 คน หรือร้อยละ 29.98 เครื่องมือวิชาชีพและวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรมจำนวน 130 คน หรือร้อยละ 22.53 กิจกรรมตลาดนัดวิชาชีพ จำนวน 78 คน หรือร้อยละ 13.52 สื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอน จำนวน 72 คน หรือร้อยละ 12.48 กิจกรรมทัศนศึกษาอาชีพมีจำนวน 68 คน หรือร้อยละ 11.78 กองทุนหมุนเวียนมีจำนวน 29 คนหรือร้อยละ 5.03 ครู วิทยากร บุคลากร จำนวน 17 คน หรือร้อยละ 2.95 และกิจกรรมการแข่งขันทักษะจำนวน 10 คน หรือร้อยละ 1.73

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพในด้านความพร้อมของครูผู้สอนในชั้นเรียน

ความพร้อมของครูผู้สอน	จำนวน	ร้อยละ
1. ได้มีการเตรียมการสอนและตั้งใจถ่ายทอดให้ผู้เรียน	311	53.90
2. รู้เนื้อหาวิชาชีพเป็นอย่างดี	66	11.44
3. ใช้สื่อต่าง ๆ และอุปกรณ์การสอนได้ดี	84	14.56
4. ไม่มีเทคนิคในการจูงใจ ใ้ใจผู้เรียน	52	9.01
5. ไม่ค่อยสนใจผู้เรียนและบรรยากาศในห้องเรียน	36	6.24
6. ไม่รับผิดชอบเวลาสอน เช่นมาสาย กลับก่อนเวลา	25	4.33
7. อื่น ๆ	3	0.52
รวม	577	100

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพในด้านความพร้อมของครูผู้สอนในชั้นเรียน เรียงลำดับดังนี้ ได้มีการเตรียมการสอนและตั้งใจถ่ายทอดให้ผู้เรียน จำนวน 311 คน หรือร้อยละ 53.90 ใช้สื่อต่าง ๆ และอุปกรณ์การสอนได้ดี จำนวน 84 คนหรือร้อยละ 14.56 รู้เนื้อหาวิชาชีพเป็นอย่างดี จำนวน 66 คน หรือร้อยละ 11.44 ไม่มีเทคนิคในการจูงใจ ใ้ใจผู้เรียน จำนวน 52 คน หรือร้อยละ 9.01 ไม่ค่อยสนใจผู้เรียนและบรรยากาศในห้องเรียน จำนวน 36 คน หรือร้อยละ 6.24 ไม่รับผิดชอบเวลาสอน เช่นมาสาย กลับก่อนเวลาหรือขาดการสอนบ่อย จำนวน 25 คน หรือร้อยละ 4.33 และอื่น ๆ จำนวน 3 คน หรือร้อยละ 0.52

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพ ในด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์ในการเรียนการสอน

การใช้สื่อและอุปกรณ์ในการเรียนการสอน	จำนวน	ร้อยละ
1. ใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนอย่างพอเพียง	304	52.69
2. ไม่ค่อยได้มีการใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน	85	14.73
3. ขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์การสอน	150	26.00
4. ใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย	38	6.58
รวม	577	100

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพ ในด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์ในการเรียนการสอน (เครื่องมือและวัสดุ) เรียงลำดับดังนี้ ใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนอย่างพอเพียง จำนวน 304 คน หรือร้อยละ 52.69 รองลงมา ขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์การสอนจำนวน 150 คน หรือร้อยละ 26.00 ไม่ค่อยมีการใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน จำนวน 85 คน หรือร้อยละ 14.73 และใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย จำนวน 38 คน หรือร้อยละ 6.58

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพ ในด้านสิ่งที่ได้เรียนรู้ นำไปใช้ประโยชน์ในการทำงานในท้องถิ่น

การนำไปใช้ประโยชน์	จำนวน	ร้อยละ
1. มาก	88	15.25
2. ปานกลาง	303	52.52

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การนำไปใช้ประโยชน์	จำนวน	ร้อยละ
3. น้อย	94	16.29
4. ไม่สามารถนำไปใช้ได้เลย	92	15.94
รวม	577	100

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น เรียงลำดับดังนี้ ระดับปานกลาง จำนวน 303 คน หรือร้อยละ 52.52 ระดับน้อย จำนวน 94 คน หรือร้อยละ 16.29 ไม่สามารถนำไปใช้ได้เลยจำนวน 92 คน หรือร้อยละ 15.94 คน และระดับมาก จำนวน 88 คน หรือร้อยละ 15.25 และจากคำถามปลายเปิด (open-end) เฉพาะผู้ที่ไม่สามารถนำไปใช้ได้เลย เพราะเหตุใด ปรากฏว่าผู้ตอบได้ให้เหตุผลมากมาย หลายประการ จึงได้นำมาแจกแจงความถี่และจัดอันดับจากมากไปหาน้อยดังนี้

1. ขาดทุนทรัพย์	จำนวน	26 คน (28.26%)
2. ขาดอุปกรณ์ เครื่องมือ	จำนวน	14 คน (15.22%)
3. ไม่มีความชำนาญ	จำนวน	12 คน (13.04%)
4. ไม่มีแรงจูงใจ	จำนวน	8 คน (8.70%)
5. สภาพแวดล้อมไม่อำนวย		
ขาดน้ำ แห้งแล้ง	จำนวน	7 คน (7.61%)
6. ไม่มีที่ทำกิน	จำนวน	7 คน (7.61%)
7. ขาดผู้นำ	จำนวน	6 คน (6.52%)
8. ไม่กล้าลงทุกแล้วไม่คุ้ม	จำนวน	6 คน (6.52%)
9. ประกอบอาชีพอื่น	จำนวน	4 คน (4.35%)
10. ศึกษาต่อ	จำนวน	2 คน (2.17%)

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพในด้านการจัดกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพในท้องถิ่น

ประเภทกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. การจัดตลาดนัดอาชีพ	209	36.22
2. การแข่งขันทักษะ	22	3.81
3. การจัดทัศนศึกษาอาชีพ	159	27.56
4. กองทุนหมุนเวียน	185	32.06
5. อื่น ๆ	2	0.35
รวม	577	100

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในด้านการจัดกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพในท้องถิ่น เรียงลำดับดังนี้ การจัดตลาดนัดอาชีพ จำนวน 209 คน หรือร้อยละ 36.22 กองทุนหมุนเวียนจำนวน 185 คน หรือร้อยละ 32.06 การจัดทัศนศึกษาอาชีพ จำนวน 159 คน หรือร้อยละ 27.56 การแข่งขันทักษะ จำนวน 22 คน หรือร้อยละ 3.81 และ อื่น ๆ (ไม่มีกิจกรรม) 2 คน หรือร้อยละ 0.35

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพในด้าน การปรับปรุงการจัดฝึกอบรมวิชาชีพ

การปรับปรุง	จำนวน	ร้อยละ
1. ด้านบุคลากร เช่น ครูผู้สอน หรือเจ้าหน้าที่	72	12.48
2. ด้านสภาพบรรยากาศตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก	91	15.77

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การปรับปรุง	จำนวน	ร้อยละ
3. ด้านแหล่งความรู้ เช่นห้องสมุด บอร์ด บ้ายประกาศ	46	7.97
4. ด้านกิจกรรม เช่น การจัดตลาดนัดวิชาชีพ	86	14.91
5. ด้านเครื่องมือวิชาชีพ และวัสดุอุปกรณ์	63	10.92
6. ด้านสื่อการเรียนการสอน	40	6.93
7. ด้านเนื้อหาวิชาชีพ	31	5.37
8. ด้านระยะเวลาในการฝึกอบรม	112	19.42
9. ด้านกระบวนการในการจัด	34	5.89
10. อื่น ๆ	2	0.34
รวม	577	100

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า การจัดฝึกอบรมวิชาชีพของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี ควรปรับปรุงเรียงลำดับ ดังนี้ ด้านระยะเวลาในการฝึกอบรม จำนวน 112 คน หรือร้อยละ 19.42 ด้านสภาพบรรยากาศตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก จำนวน 91 คน หรือร้อยละ 15.77 ด้านกิจกรรม เช่น การจัดตลาดนัดวิชาชีพ การจัดทัศนศึกษาอาชีพ กองทุนหมุนเวียน การแข่งขันทักษะ จำนวน 86 คน หรือร้อยละ 14.91 ด้านบุคลากร จำนวน 72 คน หรือร้อยละ 12.48 ด้านเครื่องมือวิชาชีพและวัสดุอุปกรณ์จำนวน 63 คน หรือร้อยละ 10.92 ด้านแหล่งความรู้ จำนวน 46 คน หรือร้อยละ 7.97 ด้านสื่อการเรียนการสอนจำนวน 40 คน หรือร้อยละ 6.93 ด้านกระบวนการในการจัด จำนวน 34 คน หรือร้อยละ 5.89 ด้านเนื้อหาวิชาชีพ จำนวน 31 คน หรือร้อยละ 5.37 และอื่น ๆ จำนวน 2 คน หรือร้อยละ 0.34

ตอนที่ 3 ผลของโครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ใน 4 ด้านคือ

1. ด้านการประกอบอาชีพและเพิ่มพูนรายได้
2. ด้านความผูกพันในท้องถิ่น
3. ด้านการศึกษาต่อเนื่อง
4. ด้านการเป็นผู้นำและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน

ดังรายละเอียดที่แสดงในตาราง ที่ 10-13 ต่อไปนี้

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลของโครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ในด้านการประกอบอาชีพและเพิ่มพูนรายได้

ด้านการประกอบอาชีพและเพิ่มพูนรายได้	N = 577	
	$\bar{X}$	S.D.
1. มีรายได้จากการประกอบอาชีพเดิม	2.64	0.93
2. สามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรหรือมีลูกค้าใช้บริการ	2.27	0.96
3. รู้จักช่องทางในการประกอบอาชีพ	3.04	1.03
4. มีอาชีพเสริมหรืออาชีพรอง	2.57	1.05
5. มีความหวังและความมั่นใจในการประกอบอาชีพ	3.49	1.06
6. ลดรายจ่ายที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันลงได้	2.58	0.99
7. มีความสามารถในด้านการจัดการ การซื้อ-ขาย การโฆษณา	2.32	1.03
8. สามารถขยายอาชีพหรือกิจการ	2.26	1.03
9. มีเงินเก็บออม	2.13	0.95
10. ได้เข้ากลุ่มอาชีพในท้องถิ่น เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มเลี้ยงไก่	1.60	0.94
รวม	2.49	0.57

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่า ผลของโครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทย บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ในด้านการประกอบอาชีพและเพิ่มพูนรายได้ กลุ่มตัวอย่างมีความ คิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะหรือพฤติกรรมเพิ่มขึ้นคือ มีความหวังและความมั่นใจในการ ประกอบอาชีพ รู้จักช่องทางในการประกอบอาชีพ มีรายได้จากการประกอบอาชีพเดิม ลดรายจ่ายที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันลงได้ มีอาชีพเสริมหรืออาชีพรองในระดับปานกลาง มีความสามารถ ในด้านการจัดการ การตลาด การซื้อ-ขาย การโฆษณา สามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรหรือมี ลูกค้าใช้บริการ สามารถขยายอาชีพหรือกิจการ มีเงินเก็บออม และได้เข้ากลุ่มอาชีพในท้องถิ่นใน ระดับน้อย และเมื่อรวมทั้งด้านแล้ว อยู่ในระดับน้อย

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลของโครงการศูนย์ฝึกและ พัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านความผูกพันในท้องถิ่น

ด้านความผูกพันในท้องถิ่น	N = 577	
	$\bar{X}$	S.D.
1. ตั้งใจที่จะอาศัยและประกอบอาชีพในท้องถิ่น	3.63	1.15
2. หวงแหนและเห็นคุณค่าของสาธารณสมบัติในท้องถิ่น	3.93	0.97
3. ห้ามมิให้เพื่อนบ้านหรือบุตรหลานไปทำงานต่างถิ่น	2.67	1.13
4. หาโอกาสช่วยงานของเพื่อนบ้านและวัด	3.43	1.05
5. ช่วยข่วยหางานทำหรือประกอบอาชีพในท้องถิ่นมากกว่า รับจ้างนอกท้องถิ่น	3.54	1.14
6. ชักชวนให้เพื่อนบ้านประกอบอาชีพในท้องถิ่น	2.99	1.09
7. เข้าร่วมกิจกรรมในวันหยุดตามประเพณีของหมู่บ้าน	3.67	1.05
8. อุทิศแรงงานหรือเสียสละกำลังกายเพื่อพัฒนาท้องถิ่น	3.31	0.99
9. ได้นำความรู้ไปช่วยเหลือหรือฝึกอบรมเพื่อนบ้าน	2.58	1.03

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ด้านความผูกพันในท้องถิ่น	N = 577	
	$\bar{X}$	S.D.
10. บอกกล่าวหรือช่วยเผยแพร่ชื่อเสียงของท้องถิ่น	2.69	1.15
รวม	3.24	0.47

จากตารางที่ 11 แสดงให้เห็นว่า ผลของโครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านความผูกพันในท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะหรือพฤติกรรมเพิ่มขึ้นคือ ห่วงแทนและเห็นคุณค่าของสาธารณสมบัติในท้องถิ่น เข้าร่วมกิจกรรมในวันหยุดตามประเพณีของหมู่บ้าน ตั้งใจที่จะอาศัยและประกอบอาชีพในท้องถิ่น ช่วยขยายงานทำหรือประกอบอาชีพในท้องถิ่นมากกว่ารับจ้างนอกท้องถิ่นในระดับมาก หาโอกาสช่วยงานของเพื่อนบ้านและวัด อุทิศแรงงานหรือเสียสละกำลังกายเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ชักชวนให้เพื่อนบ้านประกอบอาชีพในท้องถิ่น บอกกล่าวหรือช่วยเผยแพร่ชื่อเสียงของท้องถิ่น ห้ามมิให้เพื่อนบ้านหรือบุตรหลานไปทำงานต่างถิ่น และนำความรู้ไปช่วยเหลือหรือฝึกอบรมเพื่อนบ้านในระดับปานกลาง และเมื่อรวมทั้งด้านแล้วอยู่ในระดับปานกลาง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลของโครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านการศึกษาต่อเนื่อง

ด้านการศึกษาต่อเนื่อง	N = 577	
	$\bar{X}$	S.D.
1. แสวงหาข่าวสารความรู้จากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์	3.47	1.09
2. เข้ารับการฝึกอบรมโครงการอื่น ๆ	1.94	0.98
3. ได้รู้หนังสือหรืออ่านออกเขียนได้	3.34	0.85
4. ต้องการที่จะแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร	3.71	0.99
5. ได้พบผู้ประกอบการ วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพ	2.42	1.13
6. มีโอกาสในการศึกษาต่อในทักษะที่ได้รับการฝึกอบรมมา	2.52	1.05
7. รู้จักใช้แหล่งความรู้และสื่อ เพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	3.05	1.05
8. ติดตามข่าวสารต่าง ๆ จากผู้อื่นและสื่อมวลชน	3.29	1.02
9. ได้ไปทัศนศึกษาหรือศึกษาดูงานด้านอาชีพ	1.87	0.94
10. ฟังการอภิปราย การสัมมนา การโต้วาทีหรือการพูดคุยเป็นหมู่คณะ	2.14	1.07
รวม	2.77	0.68

จากตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่า ผลของโครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ในด้านการศึกษาต่อเนื่อง กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะหรือพฤติกรรมเพิ่มขึ้นคือ ต้องการที่จะแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารในระดับมาก แสวงหาความรู้จากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ได้รู้หนังสือหรืออ่านออกเขียนได้ ติดตามข่าวสารต่าง ๆ จากผู้อื่นและสื่อมวลชน รู้จักใช้แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวัน มีโอกาสในการศึกษาต่อในทักษะที่ได้รับการฝึกอบรมมาในระดับปานกลาง ได้พบผู้ประกอบการ วิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพ ฟังการอภิปราย สัมมนา โต้วาทีหรือพูดคุยเป็น

หมุ่คณะ เข้ารับการฝึกอบรมโครงการอื่น ๆ และได้ไปทัศนศึกษาหรือศึกษาดูงานอาชีพในระดับน้อย และเมื่อรวมทั้งด้านแล้ว อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลของโครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านการเป็นผู้นำและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน

ด้านการเป็นผู้นำและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน	N = 577	
	$\bar{X}$	S.D.
1. มีความเชื่อมั่นในตัวเองและกล้าแสดงออก	3.33	0.95
2. รักษาคุณแลและรับผิดชอบในสาธารณสมบัติของชุมชน	3.23	0.98
3. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	3.69	0.89
4. รับฟังคำตำหนิหรือข้อติตนลาดของตัวเองได้	3.60	1.00
5. ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการพัฒนาของรัฐ	3.20	1.01
6. เข้าร่วมฟังการประชุมหรือชี้แจงในการประชุมท้องถิ่น	2.81	1.09
7. สามารถพึ่งตนเองได้ในด้านการเงิน	2.82	1.06
8. เป็นสมาชิกชมรม กลุ่ม สมาคม หรือโครงการต่าง ๆ	2.06	1.02
9. แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ได้ทุกโอกาส	2.68	1.05
10. เป็นประธานหรือหัวหน้างานของชมรม กลุ่ม หรือโครงการ	1.69	0.93
รวม	2.91	0.64

จากตารางที่ 13 แสดงให้เห็นว่า ผลของโครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ในด้านการเป็นผู้นำและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะหรือพฤติกรรมเพิ่มขึ้น คือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น

ได้ รับฟังคำตำหนิหรือข้อผิดพลาดของตนเองได้ในระดับมาก มีความเชื่อมั่นในตัวเองและกล้าแสดงออก รักษาคุณแลและรับผิดชอบในสาธารณสมบัติของชุมชน ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการพัฒนาของรัฐ สามารถพึ่งตัวเองในด้านการเงิน เข้าร่วมฟังการประชุมหรือชี้แจงในการประชุมของท้องถิ่น แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ได้ทุกโอกาสในระดับปานกลาง เป็นสมาชิกกลุ่มสมาคมหรือโครงการ และเป็นประธานหรือหัวหน้างานของชมรม กลุ่ม โครงการในระดับน้อย และเมื่อรวมทั้งด้านแล้ว อยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลของ โครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ระหว่างผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจรและหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นใน 4 ด้าน

1. ด้านการประกอบอาชีพและเพิ่มพูนรายได้
2. ด้านความผูกพันในท้องถิ่น
3. ด้านการศึกษาต่อเนื่อง
4. ด้านการเป็นผู้นำและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน

ดังมีรายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 14-17 ดังต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสถิติทดสอบ t-test ของการเปลี่ยนแปลงด้านการประกอบอาชีพและเพิ่มพูนรายได้ของผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจรและหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น จำแนกเป็นรายชื่อ

ด้านการประกอบอาชีพและเพิ่มพูนรายได้	เกษตรครบวงจร		วิชาชีพระยะสั้น		ค่าที (t)
	N = 97		N = 470		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. มีรายได้จากการประกอบอาชีพเดิม	2.72	0.79	2.63	0.95	1.02
2. สามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรหรือมีลูกค้า	2.36	0.98	2.52	0.96	1.01
3. รู้จักช่องทางในการประกอบอาชีพ	3.23	0.84	3.00	1.06	2.32*
4. มีอาชีพเสริมหรืออาชีพรอง	2.68	1.04	2.55	1.05	1.12
5. มีความหวังและความมั่นใจในการประกอบอาชีพ	3.76	0.93	3.44	1.08	2.78*
6. ลดรายจ่ายที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันลงได้	2.73	0.95	2.54	0.99	1.71
7. มีความสามารถในด้านการจัดการการซื้อ-ขาย การโฆษณา	2.35	0.98	2.31	1.04	0.31
8. สามารถขยายอาชีพหรือกิจการ	2.38	1.05	2.24	1.03	1.23
9. มีเงินเก็บออม	2.20	0.92	2.12	0.96	0.75
10. ได้กลุ่มอาชีพในท้องถิ่น	1.76	0.99	1.56	0.93	1.90
รวม	2.61	0.54	2.46	0.64	2.44*

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 14 แสดงให้เห็นว่า ผลของโครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านการประกอบอาชีพและเพิ่มพูนรายได้

กลุ่มตัวอย่าง ผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะหรือพฤติกรรมเพิ่มขึ้น คือมีความหวังและความมั่นใจในการประกอบอาชีพในระดับมาก รู้จักช่องทางในการประกอบอาชีพ ลดรายจ่ายที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันลงได้ มีรายได้จากการประกอบอาชีพเดิม มีอาชีพเสริมหรืออาชีพรองในระดับปานกลาง สามารถขยายอาชีพหรือกิจการสามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรหรือมีลูกค้าใช้บริการ มีความสามารถในการจัดการ การตลาด การซื้อ-ขาย การโฆษณา มีเงินเก็บออมและได้เข้ากลุ่มอาชีพในท้องถิ่นในระดับน้อย และเมื่อรวมทั้งด้านแล้ว อยู่ในระดับปานกลาง

กลุ่มตัวอย่างผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะหรือพฤติกรรมเพิ่มขึ้นคือ รู้จักช่องทางในการประกอบอาชีพ มีรายได้จากการประกอบอาชีพเดิม มีอาชีพเสริมหรืออาชีพรอง ลดรายจ่ายที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันลงได้ในระดับปานกลาง มีความหวังและความมั่นใจในการประกอบอาชีพ มีความสามารถในการจัดการ การซื้อ-ขาย การโฆษณา สามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรหรือมีลูกค้าใช้บริการ ขยายอาชีพหรือกิจการ มีเงินเก็บออมและได้เข้ากลุ่มอาชีพในท้องถิ่นในระดับน้อยและเมื่อรวมทั้งด้านแล้วอยู่ในระดับน้อย

สำหรับค่าเฉลี่ยด้านการประกอบอาชีพและเพิ่มพูนรายได้ระหว่างผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจรและหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เกือบทุกข้อ มีเพียง 2 ข้อเท่านั้นที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 คือ รู้จักช่องทางในการประกอบอาชีพ มีความหวังและความมั่นใจในการประกอบอาชีพ โดยผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจรมีค่าเฉลี่ยมากกว่าผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น และเมื่อรวมทั้งด้านแล้ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจรมีค่าเฉลี่ยมากกว่าผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และค่าสถิติทดสอบ t-test ของ การเปลี่ยนแปลงด้านความผูกพันในท้องถิ่นระหว่างผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจร และผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น จำแนกเป็นรายชื่อ

ด้านความผูกพันในท้องถิ่น	เกษตรครบวงจร		วิชาชีพระยะสั้น		ค่าที (t)
	N = 97		N = 470		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. ตั้งใจที่จะอาศัยและประกอบอาชีพในท้องถิ่น	3.80	1.05	3.59	1.17	1.67
2. หางานและเห็นคุณค่าของสาธารณสมบัติในท้องถิ่น	4.27	0.73	3.86	1.00	4.73**
3. ห้ามมิให้เพื่อนบ้านหรือบุตรหลานไปทำงานต่างถิ่น	2.70	1.12	2.66	1.12	0.29
4. หาโอกาสช่วยงานของเพื่อนบ้านและวัด	3.57	0.92	3.40	1.06	1.42
5. ขวนขวายหางานทำหรือประกอบอาชีพในท้องถิ่น	3.73	1.05	3.50	1.15	1.85
6. ชักชวนให้เพื่อนบ้านประกอบอาชีพในท้องถิ่น	3.08	1.10	2.97	1.09	0.90
7. ร่วมกิจกรรมในวันหยุดตามประเพณีของหมู่บ้าน	3.81	0.98	3.64	1.06	1.46
8. อุทิศแรงงานหรือเสียสละกำลังกายเพื่อพัฒนาท้องถิ่น	3.44	0.99	3.29	0.99	1.42
9. นำความรู้ไปช่วยเหลือหรือฝึกอบรมเพื่อนบ้าน	2.69	1.03	2.56	1.03	1.12
10. บอกกล่าวหรือช่วยเผยแพร่ชื่อเสียงของท้องถิ่น	2.87	1.18	2.65	1.14	1.69
รวม	3.39	0.62	3.21	0.67	2.45*

* $p < .05$

** $p < .01$

จากตารางที่ 15 แสดงให้เห็นว่า ผลของโครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทย บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ในด้านความผูกพันในท้องถิ่น

กลุ่มตัวอย่างผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะหรือพฤติกรรมเพิ่มขึ้น คือ หวงแหนและเห็นคุณค่าของสาธารณสมบัติในท้องถิ่น เข้าร่วมกิจกรรมในวันหยุดตามประเพณีของหมู่บ้าน ตั้งใจที่จะอาศัยและประกอบอาชีพในท้องถิ่น ชวนชวายหางานทำหรือประกอบอาชีพในท้องถิ่นมากกว่ารับจ้างนอกท้องถิ่น หาโอกาสช่วยงานของเพื่อนบ้านและวัด ในระดับมาก อุทิศแรงงานหรือเสียสละกำลังกายเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ชักชวนให้เพื่อนบ้านประกอบอาชีพในท้องถิ่น บอกกล่าวหรือช่วยเผยแพร่ชื่อเสียงของท้องถิ่น ห้ามมิให้เพื่อนบ้านหรือบุตรหลานไปทำงานต่างถิ่น และได้นำความรู้ไปช่วยเหลือหรือฝึกอบรมเพื่อนบ้านในระดับปานกลางและเมื่อรวมทั้งด้านแล้วอยู่ในระดับปานกลาง

กลุ่มตัวอย่างผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะหรือพฤติกรรมเพิ่มขึ้น คือ หวงแหนและเห็นคุณค่าของสาธารณสมบัติในท้องถิ่น เข้าร่วมกิจกรรมในวันหยุดตามประเพณีของหมู่บ้าน ตั้งใจที่จะอาศัยและประกอบอาชีพในท้องถิ่นในระดับมาก ชวนชวายหางานทำหรือประกอบอาชีพในท้องถิ่นมากกว่ารับจ้างนอกท้องถิ่น หาโอกาสช่วยงานของเพื่อนบ้านและวัด อุทิศแรงงานหรือเสียสละกำลังกายเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ชักชวนเพื่อนบ้านประกอบอาชีพในท้องถิ่น ห้ามมิให้เพื่อนบ้านหรือบุตรหลานไปทำงานต่างถิ่น บอกกล่าวหรือช่วยเผยแพร่ชื่อเสียงของท้องถิ่นและได้นำความรู้ไปช่วยเหลือหรือฝึกอบรมเพื่อนบ้านในระดับปานกลางและเมื่อรวมทั้งด้านแล้ว อยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับค่าเฉลี่ยด้านความผูกพันในท้องถิ่นระหว่างผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจรและหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เกือบทุกข้อ มีเพียงข้อเดียวเท่านั้น ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 คือ หวงแหนและเห็นคุณค่าของสาธารณสมบัติในท้องถิ่น โดยผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจรมีค่าเฉลี่ยมากกว่าผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน และเมื่อรวมทั้งด้านแล้ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจรมีค่าเฉลี่ยมากกว่าผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และค่าสถิติทดสอบ t-test ของ การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาต่อเนื่อง ระหว่างผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจร และหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านการศึกษาต่อเนื่อง	เกษตรครบวงจร		วิชาชีพระยะสั้น		ค่าที (t)
	N = 97		N = 470		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. แสวงหาข่าวสารความรู้จากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์	3.41	0.99	3.49	1.11	0.62
2. เข้าร่วมการฝึกอบรมโครงการอื่น ๆ	2.05	1.01	1.92	0.98	1.17
3. ได้รู้หนังสือหรืออ่านออกเขียนได้	3.53	0.81	3.30	0.86	2.36*
4. ต้องการที่จะแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร	3.72	0.99	3.70	0.99	0.16
5. ได้พบผู้ประกอบการ วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพ	2.64	1.07	2.38	1.14	2.06*
6. มีโอกาสในการศึกษาต่อในทักษะ ที่ได้รับการฝึกอบรมมา	2.74	1.02	2.47	1.05	2.31*
7. รู้จักใช้แหล่งความรู้และสื่อ เพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	3.20	0.96	3.02	1.07	1.52
8. ติดตามข่าวสารต่าง ๆ จากผู้อื่นและสื่อมวลชน	3.45	0.95	3.26	1.03	1.68
9. ได้ไปทัศนศึกษาหรือศึกษาดูงานอาชีพ	2.07	1.08	1.83	0.90	2.11*
10. ฟังอภิปราย สัมมนา ได้วาที หรือพูดคุยเป็นหมู่คณะฯ	2.04	1.05	2.16	1.07	1.00
รวม	2.88	0.52	2.75	0.58	2.06*

* p < .05

จากตารางที่ 16 แสดงให้เห็นว่า ผลของโครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทย บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ในด้านการศึกษาต่อเนื่อง

กลุ่มตัวอย่างผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะหรือพฤติกรรมเพิ่มขึ้น คือต้องการที่จะแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร แสวงหาข่าวสารความรู้จากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ในระดับมาก ติดตามข่าวสารต่าง ๆ จากผู้อื่นและสื่อมวลชน ได้รู้หนังสือหรืออ่านออกเขียนได้ รู้จักใช้แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวัน มีโอกาสในการศึกษาต่อในทักษะที่ได้รับการฝึกอบรมมา ได้พบผู้ประกอบการ วิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพในระดับปานกลาง ได้ไปทัศนศึกษาหรือศึกษาดูงานด้านอาชีพ เข้ารับการฝึกอบรมโครงการอื่น ๆ และเข้าฟังการอภิปราย การสัมมนา การโต้วาทีหรือการพูดคุยกับหมุ่คณะ ในระดับน้อย และเมื่อรวมแล้วทั้งด้านอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับข้อ 2 ซึ่งเป็นคำถาม แบบเติมคำ ให้ระบุ ประเภทของโครงการที่เข้ารับการอบรมนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบมามากมายหลายประเภท ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาแจกแจงความถี่และจัดลำดับจากมากไปหาน้อย (20 อันดับ) ดังนี้

1. โครงการอบรมเยาวชน	14
2. โครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง	10
3. โครงการไทยอาสาป้องกันชาติ	8
4. โครงการผู้สื่อข่าวสารานุกรม	6
5. โครงการวิชาการเกษตรหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน	5
6. โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพชาวโหดในเขตส่งออก	5
7. โครงการอาสาสมัครสาธารณสุข	4
8. โครงการยุวชนอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม	3
9. โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง	3
10. โครงการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน	2
11. โครงการสื่ออาสาพัฒนาประชาธิปไตย	2
12. โครงการช่างซ่อมบ่อน้ำบาดาลประจำหมู่บ้าน	1
13. โครงการปั้นตมในชนบท	1

14.	โครงการผู้นำทางธรรมชาติ	1
15.	โครงการสุขภาพและพลานามัยแก่ผู้นำเยาวชน	1
16.	โครงการเลี้ยงไหม	1
17.	โครงการอบรมปลูกหน่อไม้ฝรั่ง	1
18.	โครงการเลี้ยงวัว กสช.	1
19.	โครงการเตรียมมวลชนเพื่อการพัฒนา	1
20.	โครงการอบรมพระนวกะ	1

สำหรับข้อ 9 ซึ่งเป็นคำถามแบบเติมคำ ให้ระบุสถานที่ หรือกิจกรรมที่ไปทัศนศึกษา หรือ ศึกษาดูงานอาชีพ เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่ระบุสถานที่ หรือกิจกรรมอย่างชัดเจน มักระบุเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้วิจัยจึงขอสรุปและนำเสนอจัดเรียงลำดับ ดังนี้

1.	งานเกษตรแห่งชาติที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	9
2.	กรมประมง	8
3.	งานศิลปหัตถกรรมแห่งชาติ	6
4.	เกษตรอำเภอ	5
5.	ศูนย์ควบคุมพืช	4
6.	การขยายพันธุ์ไม้ผล	4
7.	การทำไร่นาสวนผสม	4
8.	การทำสวนยาง	2
9.	การทำสวนผัก	2
10.	การปลูกไม้ตง	1
11.	การเลี้ยงกบ	1
12.	การทำสวนลำไย, มะม่วง	1
13.	การเลี้ยงสัตว์ปีก	1
14.	การเลี้ยงหมู	1
15.	การเลี้ยงโคนม ฟาร์มโชคชัย	1

16. ฟาร์มเลี้ยงกุ้ง	1
17. งานวันเกษตรจังหวัด	1

กลุ่มตัวอย่าง ผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะหรือพฤติกรรมเพิ่มขึ้น คือ ต้องการที่จะแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ในระดับมาก แสวงหา ข่าวสาร ความรู้จากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ได้รู้หนังสือหรืออ่านออกเขียนได้ ติดตามข่าวสารต่าง ๆ จากผู้อื่นหรือสื่อมวลชน รู้จักใช้แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ได้พบผู้ประกอบการ วิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพในระดับปานกลาง มีโอกาสศึกษาต่อในทักษะที่ได้รับการฝึกอบรมมา ฟังการอภิปราย การสัมมนา การโต้วาทีหรือการพูดคุย เป็นหมู่คณะ เข้ารับการฝึกอบรมโครงการประเภทอื่น ๆ และได้ไปทัศนศึกษาหรือดูงานอาชีพในระดับน้อย และเมื่อรวมทั้งด้านแล้วอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับข้อ 2 ซึ่งเป็นคำถาม แบบเติมคำ ให้ระบุประเภทของโครงการที่เข้ารับการอบรมนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบมามากมายหลายประเภท ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาแจกความถี่และจัดลำดับจากมากไปหาน้อย (19 อันดับ) ดังนี้

1. โครงการไทยอาสาป้องกันชาติ	11
2. โครงการอาสาสมัครสาธารณสุข	8
3. โครงการอบรมเยาวชน	7
4. โครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง	5
5. โครงการอบรมการเกษตร	5
6. โครงการผู้สื่อข่าวสาธารณสุข	5
7. โครงการดูแลสัตว์ป่า	4
8. โครงการยุวชนอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม	3
9. โครงการกลุ่มแม่บ้าน, สตรีอาสา	2
10. โครงการหัตถกรรม (ไม้กวาด)	2
11. โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง	2
12. โครงการลูกเสือชาวบ้าน	2

13.	โครงการช่างปูน, ช่างเหล็ก	1
14.	โครงการกีฬาหมู่บ้าน	1
15.	โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน	1
16.	โครงการพัฒนาชุมชน	1
17.	โครงการกฎหมาย	1
18.	โครงการอบรมบ้านจัดสรร	1
19.	โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	1

สำหรับข้อ 9 ซึ่งเป็นคำถามแบบเติมคำ ให้ระบุสถานที่หรือกิจกรรม ที่ไปทัศนศึกษา หรือศึกษาดูงานอาชีพ เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามไม่ระบุ สถานที่หรือกิจกรรมอย่างชัดเจน มักระบุเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง ผู้วิจัยจึงขอสรุปและนำเสนอจัดเรียงอันดับดังนี้

1.	ร้านเพื่อน	8
2.	บริษัทเอกชน	8
3.	ศูนย์ศิลปะาชีนบางไทร	7
4.	งานศิลปหัตถกรรมแห่งชาติ	5
5.	การแข่งขันทักษะ	5
6.	การเจียรไนพลอย	4
7.	การทำผม	3
8.	การจัดสวน	3
9.	การทำขนม	3
10.	งานประกวดวิชาชีน	2
11.	นิทรรศการกรมอาชีวศึกษา	2
12.	อู่ซ่อมรถ	2
13.	ร้านตัดเย็บตุ๊กตา	1

สำหรับค่าเฉลี่ยด้านการศึกษาต่อเนื่อง ระหว่างผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจร และหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จำนวน 6 ข้อ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จำนวน 4 ข้อ คือ ได้รู้หนังสือหรืออ่านออกเขียนได้ ได้พบผู้ประกอบการ วิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพ มีโอกาสในการศึกษาต่อในทักษะที่ได้รับการฝึกอบรมมา ได้ไปทัศนศึกษาหรือศึกษาดูงานอาชีพ โดยผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจรมีค่าเฉลี่ยมากกว่า ผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น และเมื่อรวมทั้งด้านแล้ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจรมีค่าเฉลี่ยมากกว่าผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และค่าสถิติทดสอบ t-test ของ การเปลี่ยนแปลงด้านการเป็นผู้นำและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน ระหว่างผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจรและหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านการเป็นผู้นำและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน	เกษตรครบวงจร		วิชาชีพระยะสั้น		ค่าที่ (t)
	N = 97		N = 470		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. มีความเชื่อมั่นในตัวเองและกล้าแสดงออก	3.26	0.79	3.34	0.98	0.89
2. รักษาคุณแลและรับผิดชอบในสาธารณสมบัติของชุมชน	3.32	0.90	3.21	1.00	1.02
3. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	3.78	0.81	3.67	0.90	1.08
4. รับฟังคำตำหนิหรือข้อผิดพลาดของตัวเองได้	3.72	0.98	3.57	1.00	1.34
5. ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการพัฒนาของรัฐ	3.34	0.89	3.18	1.03	1.46
6. ร่วมฟังการประชุมหรือชี้แจงในการประชุมท้องถิ่น	3.15	1.01	2.74	1.10	3.49**
7. สามารถพึ่งตนเองได้ในด้านการเงิน	3.08	0.86	2.76	1.08	3.18**
8. เป็นสมาชิก กลุ่ม หรือโครงการต่าง ๆ	2.30	1.05	2.01	1.00	2.69**

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ด้านการเป็นผู้นำและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน	เกษตรกรบวงจร		วิชาชีพระยะสั้น		ค่าที (t)
	N = 97		N = 470		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
9. แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ได้ทุกโอกาส	2.70	1.03	2.70	1.06	0.10
10. เป็นประธานหรือหัวหน้างานของกลุ่มหรือโครงการต่าง ๆ	1.82	0.98	1.66	0.96	1.53
รวม	3.04	0.55	2.88	0.59	2.54*

* $p < .05$ ** $p < .01$

จากตารางที่ 17 แสดงให้เห็นว่าผลของโครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านการเป็นผู้นำ และเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรกรบวงจรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะหรือพฤติกรรมเพิ่มขึ้นคือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รับฟังคำตำหนิหรือข้อผิดพลาดของตนเองได้ ในระดับมาก ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการพัฒนาของรัฐ เข้าร่วมฟังการประชุมหรือชี้แจงในการประชุมท้องถิ่น รักษาดูแลและรับผิดชอบในสาธารณสมบัติของชุมชน มีความเชื่อมั่นในตัวเองและกล้าแสดงออก สามารถพึ่งตัวเองได้ในด้านการเงิน เป็นสมาชิกชมรม กลุ่ม หรือโครงการต่าง ๆ แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ได้ทุกโอกาส ในระดับปานกลาง และเป็นประธานหรือหัวหน้างานของชมรม กลุ่มหรือโครงการต่าง ๆ ในระดับน้อยและเมื่อรวมทั้งด้านแล้วอยู่ในระดับปานกลาง

กลุ่มตัวอย่างผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ลักษณะหรือพฤติกรรมเพิ่มขึ้น คือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รับฟังคำตำหนิหรือข้อผิดพลาด ของตัวเองได้ในระดับมาก มีความเชื่อมั่นในตัวเองและกล้าแสดงออก รักษาคุณแลและรับผิดชอบ ในสาธารณสมบัติของชุมชน ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการพัฒนาของรัฐ สามารถพึ่งตัวเองได้ใน ด้านการเงิน เข้าร่วมฟังการประชุมหรือชี้แจงในการประชุมของท้องถิ่นแสดงความคิดเห็นในเรื่อง ต่าง ๆ ได้ทุกโอกาสในระดับปานกลาง และเป็นประธานหรือหัวหน้าของชมรม กลุ่มหรือโครง การต่าง ๆ ในระดับน้อย และเมื่อรวมทั้งด้านแล้วอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับค่าเฉลี่ยด้านการเป็นผู้นำและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนระหว่างผู้สำเร็จ หลักสูตรเกษตรครบวงจร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 มีจำนวน 7 ข้อ แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 มีจำนวน 3 ข้อ คือ ร่วมฟังการประชุมหรือชี้แจงในการประชุม ท้องถิ่น สามารถพึ่งตนเองในด้านการเงิน เป็นสมาชิกกลุ่มหรือโครงการต่าง ๆ โดยผู้สำเร็จ หลักสูตรเกษตรครบวงจรมีค่าเฉลี่ยมากกว่าผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น และเมื่อทั้งด้านแล้ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจรมีค่าเฉลี่ยมากกว่า ผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

ตอนที่ 5 ผลของโครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา จาก การสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่นจำนวน 8 คน

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงหลายด้าน ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่นซึ่ง ปฏิบัติงานในพื้นที่รับผิดชอบ ของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 8 คน จาก 3 หมู่บ้าน ดังนี้

1. บ้านคลองไก่อ่เถื่อน หมู่ที่ 5 ตำบลไทยอุดม อำเภอคลองหาด จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ นายบุญธรรม มาลา ผู้ใหญ่บ้านและนางชัชววรรณ อยู่เอี่ยม เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน

2. บ้านหนองไผ่ หมู่ที่ 5 ตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยได้ สัมภาษณ์ นายสัน ศรีสวัสดิ์ ผู้ใหญ่บ้าน นายวิไล เงินสมบัติ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง และนายวิหค ดำรงค์ดี กรรมการฝ่ายการคลังของหมู่บ้าน

3. บ้านคำเจริญ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าเกษม อำเภอสระแก้ว จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยได้ สัมภาษณ์นายแก้ว เป้าคำภา ผู้ใหญ่บ้าน นายทวี อินทวิเศษ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง และนายวิชัย ทองเล็ก อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

บ้านคลองไก่อีเรือน

ผู้นำท้องถิ่น ทั้งสองท่านได้ให้ความเห็นว่า โครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทย บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา เป็นโครงการที่ดีมีประโยชน์ เพราะช่วยให้ประชาชนมีรายได้ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และยังได้มีการถ่ายทอดความรู้ในท้องถิ่นด้วย สำหรับหลักสูตรเกษตรครบวงจร มีความเหมาะสมกับสภาพชายแดนเพราะอาชีพหลักของประชาชนในพื้นที่ คือ เกษตรกรรม แต่อย่างไรก็ตามยังมีการนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในท้องถิ่นน้อย เพราะปัจจัยสภาพแวดล้อม ชาติที่ทำงานและแหล่งน้ำ ส่วนมากจะนำมาใช้ในวิถีประจำวัน สำหรับหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น มีประโยชน์อยู่ตรงที่ได้ใช้ในชีวิตรจริงแต่ไม่ค่อยมีใครทำเป็นอาชีพจริงจัง ที่ก่อให้เกิดรายได้ และหลังจากที่สำเร็จการฝึกอบรมจากศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดปราจีนบุรีแล้ว ผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจรค่อนข้างที่จะนำไปใช้ในทางที่ก่อให้เกิดรายได้ในลักษณะของการรับจ้าง เช่น ตอน ชำ หรือตอกิ่ง ส่วนมากไม่ได้ทำของตนเอง ส่วนผู้สำเร็จการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ค่อนข้างน้อยกว่า (นำไปใช้ให้เกิดรายได้) เนื่องจากไม่มีการเปิดร้านเป็นของตนเอง เพราะนอกจากไม่มีทุนแล้วยังขาดความมั่นใจด้วย ส่วนมากจะนำไปใช้ในวิถีประจำวัน หรือบริการบ้างเป็นครั้งคราว ผู้สำเร็จทั้งสองหลักสูตรได้มีการออกไปทำงานนอกบ้านและปฏิบัติตนช่วยเหลือเพื่อนบ้าน พัฒนาหมู่บ้าน ในระดับใกล้เคียงกัน ด้านการศึกษาต่อเนื่อง ผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจรไม่ได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น แต่ชอบอ่านหนังสือและค้นคว้าหาความรู้ ที่แหล่งความรู้ประจำหมู่บ้าน รวมทั้งชอบพูดคุยกับกลุ่มเพื่อน ๆ สำหรับผู้สำเร็จหลักสูตร

วิชาชีพระยะสั้น ได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในระบบโรงเรียนมากกว่า อย่างไรก็ตามในด้านการเป็นผู้นำและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนนั้น ผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจรจะเห็นชัดกว่า เพราะกล้าแสดงออก โดยเฉพาะการบรรยายต่อหน้าชุมชน ผู้นำท้องถิ่นทั้งสองได้ให้ความเห็นว่า หลังสำเร็จการฝึกอบรมวิชาชีพแล้ว ควรมีการติดตามผล อย่างต่อเนื่อง และจริงจัง

บ้านหนองไผ่

ผู้นำท้องถิ่น 3 ท่าน ได้ให้ความเห็นว่าการจัดทำโครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา เป็นโครงการที่ดี ช่วยให้ประชาชนมีความรู้วิชาชีพ ลดการว่างงาน และช่วยประหยัดรายจ่ายแทนที่จะต้องจ้างคนอื่น ก็สามารถทำได้ เช่นการตัดเย็บเสื้อผ้า หลักสูตรเกษตรครบวงจรไม่ค่อยเหมาะสมกับสภาพพื้นที่บ้านหนองไผ่ เนื่องจากขาดแหล่งน้ำ ควรเน้นด้านการเลี้ยงสัตว์ มากกว่าด้านพืช อีกทั้งเมื่อปลูกพืชได้ผลจริงก็ขาดตลาดรับซื้อ สำหรับหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นมีความเหมาะสมในแง่ของการได้ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และเป็นอาชีพเสริมได้ และควรเปิดสอนวิชาชีพใหม่ ๆ ที่ทันต่อความจำเป็น ความต้องการของหมู่บ้าน เช่นช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ตามช่างซ่อมเครื่องจักรขนาดเล็ก สำหรับผลในด้านการประกอบอาชีพและเพิ่มพูนรายได้ เนื่องจากสภาพท้องถิ่นแห้งแล้ง ขาดแหล่งน้ำ อาศัยฝนเพียงอย่างเดียว ซึ่งถึงแม้ผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจร จะมีความกระตือรือร้น ในการที่นำความรู้มาใช้ประกอบอาชีพแต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ มีบ้างแต่น้อยมาก ผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นก็เช่นกัน ขาดความมั่นใจในการเปิดร้านของตนเอง มีเพียงรายเดียวที่เปิดบริการตัดผมภายในบ้านของตนเอง ผู้จบทั้งสองหลักสูตรต่างก็แสดงออกในด้านความผูกพันของท้องถิ่นใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ได้ช่วยกันหางานทำในหมู่บ้าน ผลิตนาหมู่บ้านสร้างศาลา วัด ทำแปลงสาธิต ตลอดจนแนะนำถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับการอบรมมา ในด้านการศึกษาต่อเรื่องนี้ ไม่เห็นความแตกต่างของผู้สำเร็จทั้งสองหลักสูตร รวมทั้งด้านการเป็นผู้นำและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนผู้สำเร็จทั้งสองหลักสูตรยังเหมือนเดิม ไม่มีความเปลี่ยนแปลงที่เห็นเด่นชัด แต่ผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจร จะแสดงออกถึงความต้องการที่จะพึ่งตนเองด้านการเงินมากกว่าโดยมีความกระตือรือร้น ที่จะประกอบอาชีพ เพื่อหารายได้เป็นของตนเอง

บ้านคำเจริญ

เนื่องจากบ้านคำเจริญเป็นหมู่บ้านปกติจึงไม่มีผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจร มีเฉพาะผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันเท่านั้น ผู้นำท้องถิ่นทั้ง 3 ท่านได้ให้ความเห็นว่าโครงการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา เป็นโครงการที่ดี นำความเจริญมาสู่หมู่บ้าน เช่น การ ฝึกอบรมแม่บ้าน การจัดกลุ่มสนใจอาชีพ ช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามแม้จะไม่มีผู้สำเร็จหลักสูตรเกษตรครบวงจรในหมู่บ้าน ผู้นำท้องถิ่นทั้ง 3 ท่าน เห็นว่าหลักสูตรเกษตรครบวงจรเป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสมมากเพราะเกษตรกร จะได้นำไปใช้ประโยชน์ ส่วนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันนั้นช่วยให้มีอาชีพ เพิ่มขึ้น แต่บางวิชาชีพควรจะลดลง เช่น ตัดผม เสริมสวย น่าจะเปลี่ยนเป็นวิชาชีพที่เป็นที่ต้องการของตลาด เช่น ช่างซ่อมเคาะพ่นสี จะได้ลูกค้ามาก รายได้ดี ในด้านผลของโครงการ ที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพและมีรายได้ ผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ในบ้านคำเจริญ สามารถมีอาชีพและรายได้ให้กับครอบครัวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่สำเร็จวิชาชีพ เย็บจักรอุตสาหกรรม ผู้สำเร็จการฝึกอบรมส่วนมากจะเป็นลูกจ้างและออกไปรับจ้างต่างถิ่น ไม่ค่อยทำในหมู่บ้าน ซึ่งก่อนที่จะออกไปรับจ้างหรือหางานทำต่างถิ่นนั้น ผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันได้พยายามชักชวนกันหางานทำในหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามต่างก็ไม่ห้ามกันในการที่จะออกไปทำงานนอกท้องถิ่น แต่เนื่องจากขาดเงินทุนและค่าแรงในหมู่บ้านต่ำกว่าภายนอก จึงทำให้ต้องออกไปทำงานต่างถิ่น แต่เมื่อถึงช่วงเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันขึ้นปีใหม่ ก็มักจะกลับในยังหมู่บ้าน เพื่อเยี่ยมเยียน ญาติพี่น้อง และร่วมงานของหมู่บ้าน วัด ในด้านที่เกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่อง มีบางคนที่สติปัญญาเพิ่มขึ้น เช่น อ่านหนังสือ และเขียนได้ดีขึ้น และบางคนมีความเชื่อมั่นและกล้าแสดงออกเพิ่มขึ้นได้เป็นผู้นำของกลุ่ม แต่จะเป็นเฉพาะผู้ที่มิใช่วัยอายุ 20-25 ปี ข้อเสนอแนะที่ต้องการให้ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน จังหวัดปราจีนบุรี ปรับปรุงได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนเงินทุน การเน้นเนื้อหาให้ผู้สำเร็จการฝึกอบรม แสดงออกว่ามีฝีมือ มีความรู้ ความสามารถจริง และการติดตามอย่างต่อเนื่อง